

Sammendrag

Verden i dag står overfor store miljømessige og sosiale utfordringer som får konsekvenser for framtidens samfunn, lokalt og globalt. Derfor vil det være av stor betydning å utdanne elever som både får nødvendige kompetanser og vilje til å bidra til en bærekraftig framtid. Spørsmålet er hvordan vi kan få til dette på en hensiktsmessig måte gjennom undervisning.

Det er en begrenset mengde empirisk forskning på interaksjonen mellom utdanning for bærekraftig utvikling (UBU) og bruk av uteundervisning og nærmiljø som læringsarena. Teorien som finnes peker imidlertid på at potensialet i bruk av autentiske og konkrete problemstillinger i elevenes nærmiljø kan gi muligheter for meningsfull undervisning i komplekse tema som bærekraftig utvikling.

Siden UBU tolkes og gjennomføres forskjellig i ulike land og det er svært ulik praktisering av uteundervisning, er det behov for forskning som undersøker undervisningspraksis i norsk kontekst.

Målet med denne studien har vært å undersøke hvordan bruk av nærmiljø som læringsarena kan bidra til UBU. Avhandlingen omfatter tre artikler som tar opp spesifikke deler av UBU-problematikken, og en kappe som beskriver forskningsfeltet, redegjør for metoder, etiske vurderinger og gir en samlet drøfting av funn fra artiklene.

Den metodiske tilnærmingen har vært en metodetriangulering som belyser tematikken med ulike perspektiver. Det har vært to ulike datainnsamlinger, først gjennom intervjuer med åtte lærere som hadde erfaring med UBU og som underviste på 6.-9. trinn. Deretter gjennom en case-studie av et konkret prosjekt der en lokal miljøutfordring ble brukt i et UBU-opplegg for 5. klasse.

Den første artikkelen er en metodologistudie som undersøker hvordan en forskningstilnærming kan anvendes for å fremskaffe kunnskap med utgangspunkt i praksis innenfor et nytt satsingsområde i skolen. I artikkelen drøftes anvendelse av konstruktivistisk grounded theory på et datamateriale med intervjuer av lærere med erfaring i UBU. Det gis en grundig beskrivelse av den konkrete analysen og en drøfting av dilemmaer som oppstår.

Den andre artikkelen utforsker læreres refleksjoner rundt egen erfaring med UBU og bruk av nærmiljøet som læringsarena. Resultatene fra analysen av de semi-strukturerte intervjuene viser at lærerne opplevde utfordringer spesielt knyttet til kompleksiteten i bærekraftig utvikling og utydelige krav i læreplanen. I resultatene fremkommer det også mange refleksjoner og argumenter for å bruke nærmiljøet som læringsarena i UBU, og disse

ble gruppert i fire kategorier: 1) mulighet for å eksemplifisere ulike perspektiv ved bærekraftig utvikling, 2) autentisk og konkret læring, 3) mulighet for handling og 4) affektiv påvirkning.

Den tredje artikkelen beskriver og drøfter hvordan elever i et konkret undervisningsopplegg utforsket en miljøkonflikt i nærområdet og hvordan læringsutbyttet bidro til å utvikle kompetanser for bærekraftig utvikling. Case-studien ble gjennomført i samarbeid med en barneskole, der 5. klasse undersøkte en miljøkonflikt med fokus på biologisk mangfold, sårbare arters habitater, arealbruk og klimaendringer. Elevene hadde betydelig mer kunnskap om økologi og aktuelle miljøutfordringer etter gjennomført undervisning, men det mest slående resultatet i studien var elevenes involvering og engasjement. Elevene brukte sin kontekstbaserte kunnskap og begynnende forståelse av systemer når de øvde på og praktiserte kritisk tenking med utgangspunkt i interessekonflikter i den aktuelle miljøutfordringen.

Avhandlingen bidrar med kunnskap om praksis innen UBU og bruk av nærmiljø som læringsarena i norsk grunnskole. I tillegg gir den et metodologisk bidrag til vurdering av praksisnær forskning i et felt hvor det er behov for mer kontakt mellom politiske retningslinjer, teori og praksis.

Nøkkelord: utdanning for bærekraftig utvikling (UBU), uteundervisning, nærmiljø, praksisnær forskning, konstruktivistisk grounded theory, case-studie.